

ঃসম্পদান শব্দের অর্থ :

সম্পদান এটি একটি মহাসংজ্ঞা। সম-প্ৰ-দা+ল্যুট=সম্পদান। ‘সম্যক্‌
প্ৰদীয়তেৰুল্যে তৎ সম্পদানম্’। ‘সম্’ এই উপসর্গের অর্থ হল-সম্যক্রপে।
‘প্ৰ’ এই উপসর্গটি প্ৰকৰ্ষাৰ্থের দ্যোতক বা প্ৰকৃষ্টৱৰ্ণপে। প্ৰকৰ্ষাৰ্থক এই ‘প্ৰ’
শব্দের দ্বাৰা ‘পূজাদিপুৱঃসৱতা’ জ্ঞাপিত হয়েছে। ‘পূজাদিপুৱঃসৱতা’ কথার
অর্থ হল-লোকে পূজা অনুগ্ৰহ বা কোনোও কিছু ফলকামনার জন্যই দানকৰ্মে
প্ৰবৃত্ত হয়। ‘দা’ ধাতুৰ অর্থ হল দান কৰা। এখানে দান কৰা বলতে
সাধাৰণ দান ক্ৰিয়া বোৰায় না। দানেৰ অর্থ হল-- “স্বস্বত্বধৃঃসুবারা
পৱস্তুজনকীভূতঃ সঙ্কল্পবিশেষো দানম্” ‘দা’ ধাতুৰ পূৰ্বে ‘সম্’ ও ‘প্ৰ’
এই দুটি উপসর্গে দ্বাৰাই স্বস্বত্বধৃঃসপূৰ্বক পৱস্তুজাপাদনৱৰ্ণ দাধাতুৰ অর্থ।
স্বস্বত্বধৃঃসপূৰ্বক পৱস্তুজাপাদন বলতে বোৰায়-যাকে আমি দান কৱছি সেই
দেয় বস্তুতে আমাৰ আৱ কোনো অধিকাৰ থাকল না। সেই দেয় বস্তুটিতে
সম্পূৰ্ণভাবে গ্ৰহীতাৰ অধিকাৰ জন্মাল। পৱে আমি সেই বস্তুটি আৱ আমাৰ
বলে দাবি কৱতে পাৱে না। একটি উদাহৰণেৰ সাহায্যে বিষয়টি পৱিষ্ঠার
কৰা যাক--

যেমন-ৱাজা ব্ৰাহ্মণায় বন্ধুঃ দদাতি। ৱাজা ব্ৰাহ্মণকে
বন্ধু দান কৱছে। অৰ্থাৎ ৱাজা এখানে বন্ধুটি সম্পূৰ্ণভাবে ব্ৰাহ্মণকে প্ৰদান
কৱছে। সেই বন্ধুটিতে ৱাজাৰ আৱ কোনো অধিকাৰ থাকল না। আৱ যাকে
দান কৰা হয় সে সম্পদান কাৱক হয়। তাই ব্ৰাহ্মণ এখানে সম্পদান সংজ্ঞা
হয়েছে।

আবাৰ যদি এৱকম উদাহৰণ দেওয়া হয়---ৱজকস্য
বন্ধুঃ দদাতি। অৰ্থাৎ ৱজক বা ধোপাকে বন্ধু দান কৱছে। এই উদাহৰণটি
কি সম্পদান হবে ? এৱ উত্তৰে বলা যায়-- এটিও দান ক্ৰিয়া। কিন্তু এটি
সম্পদান নয়। কাৱণ-ধোপাকে আমৱা বন্ধু ধৌত কৱবাৰ জন্য বন্ধু দিয়ে
থাকি। বন্ধু ধৌত হয়ে গেলে সেগুলি আবাৰ ফেৱৎ নিই। তাই এই দান
ক্ৰিয়াতে স্বস্বত্বপূৰ্বক পৱস্তুজ্ঞাপনিৰ জ্ঞান জন্মায় না। তাই এই উদাহৰণে
সম্পদান হবে না।